

Paula Wiśniewska

BRUKSELSKI DYSKURS WOBEC POLSKIEJ ABORCJI. ANALIZA JĘZYKA DEBATY POLITYCZNEJ W PARLAMENCIE EUROPEJSKIM NT. PRAWA ABORCYJNEGO W POLSCE

STRESZCZENIE

Analizując wypowiedzi eurodeputowanych podczas debaty dotyczącej prawa aborcji w Polsce, Autorka stara się znaleźć odpowiedź na następujące pytania badawcze: Jaki dyskurs prezentowali eurodeputowani podczas debaty na temat prawa do aborcji w Polsce? W jaki sposób przynależność do danej grupy politycznej wpływa na argumentacyjne praktyki językowe, jakim jej członkowie posługują się w debacie parlamentarnej? Jakie inne konteksty zostały powiązane z tematem legalności aborcji w Polsce? W tym celu przeanalizowano 24 wypowiedzi eurodeputowanych, którzy zabrali głos podczas debaty w Parlamencie Europejskim dotyczącej prawa do aborcji w Polsce.

Słowa kluczowe: rezolucja, Parlament Europejski, europosłowie, aborcja

WPROWADZENIE

Na skutek orzeczenia Polskiego Trybunału Konstytucyjnego, który pod koniec października 2020 roku uznał, że obowiązujące w Polsce przepisy dotyczące aborcji są niezgodne z Konstytucją RP, na forum Parlamentu Europejskiego (PE) odbyła się

debata w tej sprawie. Prawa kobiet od 1984 roku są na stałe wpisane w zakres spraw, o które troszczy się Parlament Europejski[1], stąd też zainteresowanie PE sytuacją kobiet w Polsce. W związku z narastającymi protestami w kraju eurodeputowani związani z grupą Postępowego Sojuszu Socjalistów i Demokratów (ang. Progressive Alliance of Socialists and Democrats, S&D) i grupą Zielonych (ang. Greens-European Free Alliance, Greens/EFA)[2] uznali, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego[3] (TK) łamie podstawowe prawa człowieka oraz wartości, na których opiera się UE. Z tego powodu eurodeputowani zapowiedzieli, że przygotowują rezolucję w sprawie „faktycznego zakazu prawa do aborcji w Polsce”. Ich celem było zwrócenie uwagi publicznej na sytuację w Polsce oraz wyrażenie sprzeciwu wobec wyroku TK. Inicjatywa ta zyskała poparcie także od posłów z grup: Renew (ang. Renew Europe), GUE-NGL (ang. European United Left –Nordic Green Left, EUL-NGL) i EPP (ang. Europeans People Party, EPP)[4].

Rezolucja nie ma mocy prawnie wiążącej, jest jednak formą presji, jaką eurodeputowani wywierają na rządzących w krajach członkowskich. Rezolucja to wyrażenie zdania czy też zajęcie stanowiska Parlamentu Europejskiego wobec określonej sprawy. Przed przyjęciem rezolucji na forum PE odbywa się dyskusja w tej sprawie. Chociaż dokument nie ma mocy prawnie wiążącej, to oddziałuje na poglądy eurodeputowanych, ma także wpływ na opinię publiczną. Ponadto debaty poprzedzające przyjęcie rezolucji przyciągają uwagę mediów europejskich.

Formalnie Unia Europejska nie ma kompetencji do ingerowania w prawodawstwo krajów członkowskich w obszarze aborcji, gdyż jest to obszar związany z polityką zdrowotną, a UE ma tylko takie kompetencje i w takich obszarach, które przyznały jej państwa członkowskie. W związku z tym, że początkowa współpraca państw w ramach Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali (EWWiS), a później Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (EWG), skupiała się na zagadnieniach gospodarczych, to głównie w tym obszarze państwa członkowskie przeniosły uprawnienia na instytucje ponadnarodowe. Patrząc na katalog kompetencji UE, w traktatach wyróżnia się uprawnienia: wyłączne, dzielone, wspierające, koordynacyjne i uzupełniające. Zgodnie z art. 3 TFUE, UE ma wyłączne uprawnienia w następujących dziedzinach: unia celna, ustanawianie reguł konkurencji, niezbędnych do funkcjonowania rynku wewnętrznego, polityka pieniężna w odniesieniu do państw należących do strefy euro, zachowanie morskich zasobów biologicznych oraz wspólnej polityki handlowej[5]. W stosunku do rynku wewnętrznego

go, polityki społecznej czy też spójności gospodarczej[6], Unia dzieli uprawnienia prawodawcze z państwami członkowskimi. W myśl artykułu 6 TFUE „Unia ma kompetencje do prowadzenia działań mających na celu wspieranie, koordynowanie lub uzupełnianie działań Państw Członkowskich. Do dziedzin takich działań o wymiarze europejskim należą: ochrona i poprawa zdrowia ludzkiego, kultura, turystyka, przemysł, edukacja, kształcenie zawodowe, młodzież i sport; ochrona ludności, współpraca administracyjna”. Natomiast w traktatach nie ma zapisów, które dawałyby wprost uprawnienia Unii Europejskiej do ingerowania w prawa państw w obszarze aborcji. W myśl traktatów i orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości, kompetencje wyłączne państw członkowskich muszą być wykonywane z poszanowaniem praw Unii, zwłaszcza zasadami niedyskryminacji, proporcjonalności czy poszanowania swobód rynku wewnętrznego[7].

Analizując wypowiedzi europosłów podczas debaty, która odbyła się 25 listopada 2020 w Strasburgu, nasuwają się następujące pytania:

1. Jaki dyskurs prezentowali eurodeputowani podczas debaty na temat prawa do aborcji w Polsce?
2. W jaki sposób przynależność do danej grupy politycznej wpływa na argumentacyjne praktyki językowe, jakim jej członkowie posługują się w debacie parlamentarnej?
3. Jakie inne konteksty zostały powiązane z tematem legalności aborcji w Polsce?
4. Czy argumenty przywoływane przez eurodeputowanych są zgodne z wartościami traktatowymi, na których opiera się Unia Europejska?

W celu znalezienia odpowiedzi na powyższe pytania przeanalizowano 24 wystąpienia eurodeputowanych, którzy wzięli udział w dyskusji. Do zbadania wypowiedzi uczestników debaty została zastosowana technika ilościowej analizy treści w oparciu o klucz kategoryzacyjny. Narzędzie do analiz zostało wypracowane w sposób indukcyjny, to znaczy autorka najpierw zapoznała się z transkrypcją wypowiedzi eurodeputowanych, a następnie wyszczególniła zbiór powtarzających się zagadnień. Na tej podstawie wyodrębniono następujące kategorie: prawa kobiet, prawa człowieka, prawa dzieci nienarodzonych, piekło kobiet, przemoc wobec kobiet, prawa do życia, prawo decydowania o sobie[8]. Wypowiedzi posłów uszeregowano zgodnie z przynależnością do grupy politycznej.

PROFIL IDEOLOGICZNY GRUP POLITYCZNYCH W PARLAMENCIE EUROPEJSKIM

Posłowie w Parlamencie Europejskim należą do grup politycznych inaczej nazywanych także frakcjami politycznymi. W taki sposób europosłowie zaczęli funkcjonować we Wspólnym Zgromadzeniu Europejskiej Wspólnoty Węgła i Stali w 1953 roku. Model współpracy w ramach grup politycznych utrzymał się także po przekształceniu Wspólnego Zgromadzenia w Parlament Europejski (PE). W 1953 roku Wspólne Zgromadzenie składało się z 78 delegatów wybranych na rok przez parlamenty państw członkowskich. Z Francji, RFN i Włoch było 18 delegatów, parlament Belgii i Holandii wybrał po 10 delegatów, a z Luksemburga – 4 delegatów[9].

W obecnej IX kadencji PE 705 posłów współpracuje w ramach siedmiu grup politycznych: EPP, S&D, Renew, Tożsamość i Demokracja (ang. Identity and Democracy, ID), Greens –EFA, Europejscy Konserwatyści i Reformatorzy (ang. European Conservatives and Reformists Group, ECR), GUE/NG oraz niezrzeszonych. Najliczniejszą reprezentację posiada EPP (187 posłów), S&D (147 posłów), Renew (98 posłów), czwartą siłę stanowi ID (76), następnie jest Green – EFA (67), ECR (61), a najmniej, bo 40 posłów, należy do GUE – NGL. Oprócz tego 23 osoby nie są w żadnej frakcji. Rozdział stanowisk w prezydium PE i komisjach parlamentarnych następuje proporcjonalnie, zgodnie z metodą d’Hondta[10]. Liczebność grupy przekłada się na ilość miejsc w prezydium, funkcji w komisjach parlamentarnych, wiceprzewodniczących. Wpływa również na podział raportów, a także decyduje o długości wypowiedzi posłów podczas posiedzeń w PE[11].

Frakcje różnią się między sobą ideologicznie, ponadto każda w nieco odmienny sposób patrzy na formę oraz kierunek, w którym rozwija się integracja europejska. Większość grup w samych nazwach określa, do której rodziny politycznej należy. W PE mamy socjaldemokratów, chadecję, liderów, zielonych, konserwatystów, a także ugrupowanie skrajnie prawicowe (ID) oraz skrajnie lewicowe (GUE-NGL). W związku z tym, że grupy polityczne składają się z delegacji narodowych, nie można traktować ich jako monolitu. Grupy są także zróżnicowane wewnętrznie, choćby stosunkiem do niektórych zagadnień światopoglądowych, jednakże dla współpracy pomiędzy posłami kluczowe jest to, jak powinna wyglądać współpraca państw w ramach Unii Europejskiej.

Grupa EPP odwołuje się do wartości chrześcijańsko-demokratycznych – czerpie z zasad katolickiej nauki społecznej, protestantyzmu i prawosławia[12]. W centrum stawia człowieka, któremu należy się nietykalność osobista i prawo do godnego życia. Chądacja opowiada się za zjednoczoną Europą, opartą na wartościach ludzkiej godności, wolności, solidarności, poszanowaniu praw człowieka i praworządności[13]. W swoich programach politycznych odwołuje się do federalistycznej wizji integracji europejskiej[14].

S&D skupia przedstawicieli partii socjaldemokratycznych i socjalistycznych odwołujących się do reformistycznego nurtu socjalizmu. Promuje integrację europejską opartą na zasadzie wolności, równości, solidarności i różnorodności. Posłowie z S&D walczą o prawa kobiet i prawa socjalne. Stoją na stanowisku, że wartości unijne powinny być szerzone poza granicami Europy[15]. Według socjaldemokratów państwa członkowskie w ramach UE powinny ściśle współpracować ze sobą we wszystkich obszarach.

Renew (dawniej ALDE) jest trzecią co do wielkości grupą polityczną w IX kadencji PE. Najważniejszym dokumentem programu, w oparciu o który można określić wartości partii liberalnych i demokratycznych, jest Deklaracja Stuttgardzka z 1976 roku[16]. W centrum zainteresowania znajduje się tutaj jednostka, zatem podstawowym celem UE jest ochrona praw człowieka, praw cywilnych i politycznych. Ważny dla liberałów jest rozwój gospodarczy, który może zostać osiągnięty tylko w ramach ponadnarodowej współpracy państw europejskich.

Grupa Green w centrum zainteresowania stawia ekosystem, zrównoważony rozwój z poszanowaniem środowiska. W swoich działaniach walczy z nietolerancją, nacjonalizmem, a także zwalcza przejawy dyskryminacji. Jej celem jest walka o demokratyczną, transparentną Europę, z gospodarką opartą o odnawialne źródła energii, w której są respektowane wszystkie wolności i prawa człowieka[17].

GUE/NGL jest frakcją, w ramach której współpracują ze sobą ugrupowania skrajnie lewicowe i partie alternatywne. Zgodnie z deklaracją z 2013 roku „Inna Europa jest możliwa” grupa pracuje na rzecz demokratycznej Unii Europejskiej funkcjonującej w o oparciu o zasadę solidarności. Ich zdaniem celem współpracy europejskiej jest walka z bezrobociem, dbanie o środowisko oraz poszanowanie praw człowieka w Europie[18]. Na stronie GUE/NGL członkowie grupy przyznają, że:

walczyliśmy o więcej lepszych miejsc pracy i możliwości edukacji, o zabezpieczenie społeczne i solidarność społeczną, o szacunek dla naszej ziemi i jej zasobów, o wymianę kulturową i różnorodność, o zrównoważony rozwój gospodarczy oraz o spójną i silną politykę pokojową[19].

ECR jest konserwatywną grupą polityczną, która powstała w 2009 roku po tym, jak brytyjska Partia Konserwatywna oraz polska partia Prawo i Sprawiedliwość opuściły EPP. Najważniejszym dokumentem, w którym ECR określiło swoje cele i wartości, jest Deklaracja Praska. Podkreślono w niej, iż ECR chce budować UE opartą na eurorealizmie, otwartości, odpowiedzialności oraz demokracji[20]. ECR promuje sprawiedliwy i wolny handel oraz ożywienie gospodarcze, wzrost i konkurencyjność, a także reformę unijnego systemu migracji[21].

ID jest najmłodszą grupą polityczną, która powstała na początku IX kadencji Parlamentu Europejskiego. Wcześniej część posłów współpracowała ze sobą w ramach frakcji Europy Narodów i Wolności (ang. Europe of Nations and Freedom, ENF). Do ID należą partie prezentujące twardy eurosceptycyzm. W regulaminie ID określono następujące priorytety na lata 2019-2024: przywrócenie suwerenności państwom członkowskim, którą przekazały na poziom instytucji europejskich, rozszerzenie spraw, w których państwa członkowskie mogą zgłaszać weto, ochrona granic zewnętrznych Europy przed napływem migrantów oraz zerwanie negocjacji dotyczących przystąpienia Turcji do UE[22].

TŁO SPORU O PRAWO ABORCYJNE W POLSCE

W Polsce od 1993 roku obowiązuje Ustawa z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży. Te regulacje są uznawane za kompromis, który został zawarty pomiędzy konserwatywnymi środowiskami politycznymi, Kościołem Katolickim a organizacjami liberalnymi. Proces legislacyjny ustawy zaczął się jeszcze przed pierwszymi wolnymi wyborami, bo 28 lutego 1989 roku. W Polsce Ludowej od 1956 r. aborcja była dozwolona ze względów społecznych. Natomiast propozycja jej całkowitego zakazania w 1989 roku wzbudziła duże kontrowersje i stała się tematem sporów pomiędzy liberalnymi i konserwatywnymi częściami społeczeństwa. Była także elementem walki politycznej pomiędzy władzą komunistyczną, partią opozycyj-

ną i polskim episkopatem[23]. Działania na rzecz ograniczenia prawa do aborcji przebiegały na wielu polach i miały wielu inicjatorów – Kościół, środowisko lekarskie, związkowe i polityczne[24]. Ostatecznie w 1993 roku przyjęto ustawę, która dopuszczała aborcję jedynie w trzech przypadkach: (1) gdy ciąża stanowi zagrożenie dla życia lub zdrowia kobiety ciężarnej, (2) w przypadku ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia płodu lub nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu, a także (3) gdy ciąża powstała w wyniku czynu zabronionego. Jest to jednocześnie jedno z najbardziej restrykcyjnych praw o ochronie życia obowiązujące w Unii Europejskiej. Od 1993 roku tzw. „kompromis aborcyjny” obowiązywał w Polsce i żadna partia polityczna nie podejmowała tego tematu. Analizując sondaże opinii publicznej dotyczące stosunku obywateli i obywaterek do praw reprodukcyjnych, można dojść do wniosku, że przez dwie ostatnie dekady znaczna część Polaków przyzwyczaiła się do obowiązującego prawa[25].

Prawo do aborcji po raz kolejny zelektryzowało opinię publiczną na skutek działań podjętych w 2016 roku przez Sejm VII kadencji, który zajął się obywatelskim projektem ustawy całkowicie zakazującej aborcji, przygotowanym przez Instytut na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris. Propozycja ta zakazywała przerywania ciąży, nawet jeśli powstała ona w wyniku gwałtu, zagrażałaby zdrowiu i życiu kobiety, a także w przypadku poważnego uszkodzenia płodu. Projekt zakładał także kryminalizację poronienia, co oznaczało, że prokuratura miałaby prowadzić dochodzenie w przypadku utraty ciąży przez kobietę. W październiku projekt trafił pod obrady sejmu. 3 października na ulice polskich miast i miasteczek wyszło w sumie 100 tysięcy obywateli sprzeciwiających się projektowi ustawy całkowicie zakazującej aborcji. Czarny protest był jednym z pierwszych masowych protestów przeprowadzonych na tak szeroką skalę w Polsce. Ogólnopolskim strajkiem Polek zainteresowały się światowe media. Jednocześnie Internet stał się ważnym miejscem prowadzenia debaty na temat prawa aborcyjnego w Polsce. Na Facebooku były tworzone wydarzenia „Ogólnopolski Strajk Kobiet” i „Ogólnopolski Strajk Kobiet Runda II”. W mediach społecznościowych uczestnicy protestu manifestowali swój sprzeciw używając znaku hashtag: #czarnyprotest, #stopaborcji[26]. Na skutek tych działań, trzy dni później, sejm odrzucił obywatelski projekt ustawy całkowicie zakazującej aborcji.

Temat prawa do aborcji powrócił w listopadzie 2020 roku za sprawą wyroku Trybunału Konstytucyjnego, który uznał za niezgodny z Konstytucją RP jeden

z trzech zapisów Ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. pozwalających na przerywanie ciąży – w sytuacji, gdy „badania prenatalne lub inne przesłanki medyczne wskazują na duże prawdopodobieństwo ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia płodu albo nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu”. Możliwość przerywania ciąży została ograniczona do dwóch pozostałych przypadków: gdy „ciąża stanowi zagrożenie dla życia lub zdrowia kobiety ciężarnej”[27] oraz gdy „zachodzi uzasadnione podejrzenie, że ciąża powstała w wyniku czynu zabronionego”[28]. Efektem wyroku były kolejne strajki kobiet w Polsce i poza granicami kraju. Bezpośrednio po wyroku, przewodniczący największych frakcji politycznych w Parlamencie Europejskim bardzo krytycznie wypowiedzieli się o nowym zakazie, solidaryzując się z Polkami. Z punktu widzenia części frakcji istotny był także sposób wyboru sędziów, którzy orzekają w polskim Trybunale Konstytucyjnym. W związku z nowelizacją ustawy o TK z października 2015 roku Komisja Europejska miała zastrzeżenia co do jego niezależności oraz prawomocności; stąd w 2020 roku uruchomiła wobec Polski procedurę z art. 7 TUE, stojąc na stanowisku, że wraz z reformą sądownictwa została naruszona zasada praworządności, która jest jedną z najważniejszych wartości UE zapisanych w traktatach[29].

METODOLOGIA BADAŃ

W dalszej części opracowania przeanalizowano 24 wystąpienia eurodeputowanych, którzy wzięli udział w dyskusji dnia 25 listopada 2020 roku. W debacie wzięło udział 6 reprezentantów grupy S&D, 4 posłów EPP, 3 przedstawiciele Renew, a także 5 należących do ECR, 2 do Greens/EFA, 2 do GUE, 1 z ID; głos zabrał także jeden europoseł niezrzeszony. Do badania użyto techniki ilościowej analizy treści. Wypracowanym narzędziem analizy był klucz kategoryzacyjny przygotowany w sposób indukcyjny. Autorka najpierw zapoznała się z transkrypcją wypowiedzi eurodeputowanych, po czym wyodrębniła zbiór powtarzających się zagadnień: prawa kobiet, prawa człowieka, prawo do życia, przemoc wobec kobiet, prawa dzieci nienarodzonych, „piekło kobiet”.

W tabeli 1. zestawiono w jaki sposób wyżej wymienione kategorie zostały zoperacjonalizowane. Następnie dokonano obliczeń ile razy określone frazy zostały użyte przez eurodeputowanych w trakcie debaty parlamentarnej.

Kategoria do analizy	Definicja
prawa kobiet	niezbywalna, integralna i niepodzielna część fundamentalnych praw człowieka, wynikająca z prawa równości płci
prawa człowieka	podstawowe normy przysługujące każdemu z nas i wynikające z samego faktu bycia człowiekiem, np. prawo do życia, wolność słowa, zrzeszania się czy prawo do edukacji. Źródłem wszystkich praw i wolności jest godność każdego człowieka[30]
prawo do życia	najważniejsze, nadrzędne prawo istoty ludzkiej, zgodnie z którym każdy człowiek ma prawo żyć i nikt nie może samowolnie pozbawiać życia innego człowieka. Prawo to jest gwarantowane przez Powszechną Deklarację Praw Człowieka oraz wiele aktów prawa międzynarodowego i prawa państwowego. W kontekście sporu aborcyjnego, zwolennicy zaostrezenia prawa, podkreślają, że od chwili poczęcia każda istota ma prawo do życia
prawa dzieci nienarodzonych	(prawa nasciturusa) – w kontekście analizowanego tematu kategoria ta oznacza przyznanie dziecku nienarodzonemu prawa do narodzin
prawo decydowania o sobie	jedno z niezbywalnych praw jednostki do podejmowania decyzji o swoim ciele, zdrowia, seksualności i prokreacji, bez przymusu, przemocy i dyskryminacji[31]
piekło kobiet	hasło, które zostało zainicjowane przez osoby biorące udział w strajkach ulicznych w Polsce i sprzeciwiające się wyrokowi TK. „Piekło kobiet” jest określeniem naracyjnym wobec sytuacji, w której znalazły się kobiety w związku z uznaniem, że wada płodu nie jest przesłanką do aborcji. Hasło to było używane w mediach społecznościowych w formie hasztagu (#), pojawiało się także na transparentach

Tabela 1. Struktura argumentacyjna stosowana przez eurodeputowanych podczas debaty pt. „Prawa aborcyjne w Polsce”

STRUKTURA ARGUMENTACYJNA STOSOWANA PRZEZ EURODEPUTOWANYCH PODCZAS DEBATY PT. „PRAWA ABORCYJNE W POLSCE”

Z przeprowadzonych analiz wynika, że narracja oraz dobór słów jest skorelowany z przynależnością eurodeputowanych do grupy politycznej. Język wypowiedzi posłów z EPP i EKR podczas debaty różnił się od narracji ugrupowań lewicowych – S&D, Renew, Green/EFA i GUE-NGL.

W trakcie debaty sformułowania „prawo kobiet” i „prawa człowieka” zostały użyte szesnaście razy, „piekło kobiet” padło trzy razy, „prawo dzieci nienarodzonych” i „prawo do życia” sześć razy, określenie „przemoc wobec kobiet” dziewięć razy, kategoria „wolność” siedem razy, natomiast „prawo decydowania o sobie” dwanaście razy.

Grupa polityczna	Prawa kobiet	Prawa człowieka	Piekło kobiet	Prawa dzieci nienarodzonych	Autorytaryzm	Przemoc wobec kobiet	Wolność	Prawo do życia	Prawo o decydowaniu o sobie
ECR	0	0	0	4		0	0	4	0
EPP	4	3	1	0		2	1	0	1
S&D	4	6	2	0		3	1	0	5
Renew	3	3	0	0		1	3	0	3
Greens/EFA	2	2	0	0		1	1	0	1
GUE/NGL	2	1	0	0		2	1	0	1
NI	1	0	0	1		0	0	1	1
ID	0	1	0	1		0	0	1	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/CRE-9-2020-11-25-ITM-012_EN.html, dostęp: 11.01.2021.

W swoich wypowiedziach frakcja EPP odwoływała się do kategorii: „prawa kobiet”, „prawa człowieka”, „prawo o decydowanie o sobie”, „wolność”. Na forum PE przede wszystkim podkreślała, że „aborcja nie jest formą antykoncepcji”[32], a zmuszanie kobiet do „urodzenia ciężko uszkodzonego płodu”[33] jest formą przemocy. Zwracano uwagę na tło wydarzeń w Polsce, twierdząc, że obywatele buntują się przed „próbą budowania autorytarnego, ideologicznego państwa”, a także, że panuje niezgoda na „ograniczanie wolności słowa, mediów, zgromadzeń, stowarzyszenia się”.

Charakterystyczne jest także to, że we wszystkich wypowiedziach posłów z ECR i ID użyto sformułowania „prawo dzieci nienarodzonych” i „prawo do życia”, natomiast ani razu nie poruszono zagadnienia „prawa kobiet”, „prawa człowieka” i „wolność”. W jednej wypowiedzi posłanki z ECR prawo do aborcji zostało nazwane „lewicową agendą”[34]. Podkreślano, że wsparcie i nakłanianie ludzi do wychodzenia na ulicę w czasie pandemii „będzie okupione tysiącem zachorowań i zgonów z powodu COVID-19”[35]. Zwracano także uwagę, że obowiązujące w Polsce prawo zostało „przyjęte przez byłego lewicowego prezydenta i uchwalone przez sejm za rządów lewicy”[36]. Eurodeputowana uznała, że wyrok TK jest zgodny z wartościami unijnymi, ponieważ sędziowie „wypowiedzieli się za ochroną życia”[37]. Wypowiedź europosłanki jest nadinterpretacją traktatów unijnych. Zgodnie z przywoływanym już wcześniej art. 2 TUE:

Unia opiera się na wartościach poszanowania godności osoby ludzkiej, wolności, demokracji, równości, państwa prawnego, jak również poszanowania praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości. Wartości te są wspólne Państwom Członkowskim w społeczeństwie opartym na pluralizmie, niedyskryminacji, tolerancji, sprawiedliwości, solidarności oraz na równości kobiet i mężczyzn[38].

W myśl wyroku TK z dnia 11 maja 2005 roku K 18/04 wskazał[39], że ochrona życia przysługująca w prawie polskim od momentu poczęcia jest szersza niż w prawie europejskim, zatem sędziowie w 2020 roku opowiedzieli się za wartościami wynikającymi z polskiej konstytucji, co jest zgodne z interpretacją prawa konstytucyjnego, z którą eurodeputowana jest związana politycznie.

We wszystkich wypowiedziach posłów z grup lewicowych zwracano uwagę na łamanie praw człowieka i podkreślano, że prawo do aborcji jest prawem kobiet.

Wyrok TK był interpretowany jako „atak na jedną z fundamentalnych zasad jaką jest wolność kobiet do decydowania o własnym ciele, do decydowania o naszym macierzyństwie”[40]. Zwracano uwagę, że nielegalność aborcji w Polsce wcale nie wpłynie na to, że kobiety nie będą jej dokonywać poza granicami kraju. Wyrok TK natomiast jest odbierany jako pozbawianie kobiet „prawa do decydowania o sobie i własnym ciele”[41]. Posłowie S&D, Renew, GUE-NGL, Greens/EFA podkreślali, że dyskusja na forum PE i rezolucja jest formą poparcia dla demonstrujących – walczących o swoje prawa i o demokrację: „kiedy jesteśmy razem, jesteśmy silni i dziś wszyscy jesteśmy z kobietami w Polsce w obronie ich praw, ich wolności”. Eurodeputowani z S&D, Renew, GUE-NGL, Greens/EFA najczęściej odwoływali się do kategorii: „prawa kobiet”, „prawa człowieka”, „prawo o decydowaniu o sobie”, „piekło kobiet”, „wolność”.

Przynależność do grupy politycznej determinowała także to, w jaki sposób eurodeputowani chcieli, aby instytucje unijne odnosiły się do sytuacji w Polsce. Posłowie z ECR zwracali uwagę, że UE nie ma kompetencji do ingerowania w sprawy dotyczące polityki zdrowotnej, podczas gdy osoby związane z S&D i GUE-NGL wzywały Komisję Europejską i parlament do solidarności z protestującymi.

Z grupy ECR wypowiedzieli się tylko posłowie z Polski, podczas gdy z pozostałych frakcji głos zabierali deputowani innych państw, których w większości ten problem bezpośrednio nie dotyczy. Pochodzą z krajów, gdzie przepisy aborcyjne są znacznie łagodniejsze niż w Polsce. Jednocześnie jedna z posłanek ze Szwecji przypomniała, że w latach 70. XX wieku Szwedki jeździły do Polski, aby usunąć ciążę, bo szwedzkie prawo na to nie zezwalało.

Oprócz stosowania argumentacji słownej niektórzy z posłów i posłanek manifestowali swoje poparcie poprzez założenie koszulek z napisem „strajk kobiet”, „ratujemy kobiety” lub z symbolem błyskawicy[42].

Deputowani przyjęli rezolucję zdecydowaną większością 455 głosów przy 145 głosach sprzeciwu. Od głosu wstrzymało się 71 posłów. Na 62 posłów frakcji ECR aż 18 deputowanych wstrzymało się od głosu, a jedna z posłanek rezolucję poparła [43].

PODSUMOWANIE

Analizując język i kategorie, którymi posługiwali się europosłowie podczas debaty poprzedzającej przyjęcie rezolucji, był on skorelowany z grupą polityczną

do której należą. Eurodeputowani z EPP, S&D, Renew, Green/EFA, GUE-NGL odwoływali się do: „praw kobiet”, „praw człowieka”, „wolności” i „prawa decydowania o sobie”. Zdaniem posłów z tych frakcji zaostrenie prawa aborcyjnego w Polsce oznacza działanie noszące znamiona przemocy, a także ograniczające prawa kobiet. Wynika to z myśli politycznej tych partii, które w centrum stawiają przede wszystkim godność osoby ludzkiej. Zaostrenie prawa aborcyjnego w Polsce jest dla nich zaprzeczeniem wartości, w oparciu o którą funkcjonują.

Tymczasem posłowie z ECR oraz poseł z ID patrzą na wyrok TK jako przejaw ochrony praw dzieci do narodzin oraz prawa do życia. W wypowiedziach posłów z ECR wybrzmiewała narracja polityczna, jaką prezentuje partia, z którą są związani na poziomie krajowym.

Przedstawiciele frakcji, które zainicjowały debatę oraz wspólnie opracowały rezolucje, zmanifestowali w ten sposób, aby okazać swoje wsparcie protestującym w Polsce. Natomiast Frakcja ECR patrzy na tego typu działania jako niezgodne z traktatami, ponieważ – zdaniem europosłów ECR – UE nie ma kompetencji w obszarze życia oraz polityki zdrowotnej. ECR sprzeciwia się budowaniu Unii Europejskiej na wzór federacji, wobec czego kwestie zdrowotne powinny pozostać w gestii rządów narodowych, a każde państwo członkowskie samo decydować o prawie do aborcji.

Posłowie z Polski związani z partiami opozycyjnymi podczas debaty łączyli temat zaostrenia prawa do aborcji z łamaniem praworządności, kryzysem konstytucyjnym, a także tłumieniem buntów na ulicach. Natomiast posłowie z ECR związani z partią Prawo i Sprawiedliwość bronili wyroku TK oraz odwoływali się do zapisów polskiej konstytucji. Wskazywali także, że „prawo do życia” wynika wprost z wartości, na których opiera się Unia Europejska (choć polskie prawo jest bardziej konserwatywne w tym temacie niż unijne).

Pomimo tego, że zgodnie z traktatami eurodeputowani powinni reprezentować wszystkich obywateli UE, z analizy ich wypowiedzi wynika, że na forum PE reprezentują w głównej mierze interesy swoich krajów członkowskich. Choć Parlament Europejski jest miejscem, gdzie głównie poruszane są tematy związane z legislacją unijną, to jednak coraz częściej eurodeputowani używają tej instytucji jako forum do debaty o ważkich tematach krajowych. Tym bardziej jeśli wiedzą, że kwestie elektryzujące obywateli danego państwa nie są obce pozostałym krajom członkowskim. Dlatego też w dyskusji na temat zakazu aborcji w Polsce wzięli udział także deputowani z innych państw unijnych.

BIBLIOGRAFIA

1. Amnesty International, <https://amnesty.org.pl/kampanie/moje-cialo-a-prawa-czlowieka/>
2. Another Europe is Possible, <https://www.guengl.eu/european-parliament-election-2019/>
3. Barcz J., Górka M., Wyrozumska A., *Instytucje i prawo Unii Europejskiej Podręcznik dla kierunków zarządzania i administracji*, LexisNexis, wyd. 2, Warszawa, 2012.
4. Bartoszewicz M., *Walka propagandowa na Facebooku. Analiza jakościowa zawartości postów opublikowanych przez Prawo i Sprawiedliwość oraz Platformę Obywatelską w okresie tzw. Czarnego Protestu*, [w:] *Memy czyli życie społeczne w czasach kultury obrazu*, red. T. Gackowski.
5. Brylska, M. Patera, *Seria Media początku XXI wieku*, tom 2, Wydział Dziennikarstwa Informacji i Bibliologii Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2017.
6. Chmielewska M., Druciarek M., Przybysz I., *Czarny Protest. W stronę nowego „kompromisu aborcyjnego”*, Instytut Spraw Publicznych, Obserwatorium Równości Płci, Warszawa 2017.
7. Desperak I., *Antykoncepcja, aborcja i eutanazja o upolitycznieniu praw reprodukcyjnych w Polsce*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Sociologica”, nr 30, 2003, s. 194.
8. EPP Group, <https://www.eppgroup.eu/pl/nasze-zalozenia/misja-wartosci/>
9. Greens-EFA, <https://www.greens-efa.eu/en/our-priorities/>.
10. Głosowanie imienne z dnia 26.11.2020, <http://epfacebook.eu/qvk7>.
11. Kościelniak M., *Transformacja i aborcja. Genealogia „kompromisu aborcyjnego”*, „Widok. Teorie i Praktyki Kultury Wizualnej”, 2020, nr 27.
12. Kreppel A., *The European Parliament and Supranational Party System*, Cambridge University Press, Cambridge 2001.
13. Kulska J., *Powstanie i rozwój instytucjonalny*, [w:] *Parlament Europejski w strukturze instytucjonalnej i politycznej Unii Europejskiej*, red. K. Zuba, B. Choroś, Uniwersytet Opolski, Opole 2019.
14. Molendowska M., *Chrześcijańska demokracja w europejskim procesie integracji*, Wydawnictwo Naukowe Grado, Toruń 2011.

15. *Priorytety grup politycznych w PE: Europejscy Konserwatyści i Reformatorzy*, <https://www.europarl.europa.eu/news/pl/headlines/eu-affairs/20190712STO56964/priorytety-grup-politycznych-w-pe-europejscy-konserwatysty-i-reformatorzy>
16. S&D Groupe, <https://www.socialistsanddemocrats.eu/pl/what-we-stand-for/our-progressive-vision/our-campaigns>.
17. Stuttgart Declaration, https://www.aldeparty.eu/stuttgart_declaration_1976. Statutes of the Identity and Democracy (ID) Group in the European Parliament.
18. Ustawa z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19930170078/U/D19930078Lj.pdf>.
19. Trakt o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/pl/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN>.
20. Traktat o Unii Europejskiej, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A12012M%2FTXT>.
21. Wiśniewska P., *Relacje pomiędzy partiami na poziomie europejskim a grupami politycznymi*, [w:] *Parlament Europejski w strukturze instytucjonalnej i politycznej Unii Europejskiej*, red. K. Zuba, B. Choroś, Uniwersytet Opolski, Opole 2019.
22. Wiśniewska P., *Współpraca eurodeputowanych w ramach grupy politycznej Europejskich Konserwatystów i Reformatorów*, [w:] „Przegląd Europejski”, tom 2020, nr 1.
23. Wiśniewska P., *Federacyjne koncepcje integracji europejskiej w programach wybranych partii na poziomie europejskim*, Wydawnictwo Księgarnia Akademicka, Kraków 2020.
24. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego K 18/04 z dnia 11 maja 2005 roku, <https://sip.lex.pl/orzeczenia-i-pisma-urzedowe/orzeczenia-sadow/k-18-04-wyrok-trybunalu-konstytucyjnego-520249198>, dostęp: 05.05.2021.
25. Zapis debaty w Parlamencie Europejskim nt. Prawa do aborcji w Polsce. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/CRE-9-2020-11-25-ITM-012_EN.html

PRZYPISY KOŃCOWE

- [1] W PE działa Komisja Praw Kobiet i Równouprawnia (FEMM), która ma uprawnienia np. definiowania, promocji i ochrony praw kobiet, likwidacji wszelkich form dyskryminacji ze względu na płeć, a także nadzorowania rezolucji, umów i konwencji międzynarodowych dotyczących praw kobiet.
- [2] Ostatecznie rezolucję przygotowali: Sirpa Pietikäinen, Andrzej Halicki, Elżbieta Katarzyna Łukacijewska w imieniu grupy EPP; Robert Biedroń, Heléne Fritzon, Maria Noichl, Evelyn Regner, Lina Gálvez Muñoz, Pina Picierno, Vilija Blinkevičiūtė, Predrag Fred Matić, Maria Manuel Leitão Marques, Vera Tax, Monika Beňová w imieniu grupy S&D; Samira Rafaela, Karen Melchior, Chrysoula Zacharopoulou, María Soraya Rodríguez Ramos, Hilde Vautmans, Abir Al Sahlani, Sylvie Brunet, Radka Maxová, Susana Solís Pérez, Irène Tolleret w imieniu grupy Renew; Sylwia Spurek, Terry Reintke, Alice Kuhnke, Saskia Bricmont, Kira Marie Peter Hansen, Monika Vana, Gwendoline Delbos Corfield, Ernest Urtasun w imieniu grupy Greens/EFA; Malin Björk, Eugenia Rodríguez Palop w imieniu grupy GUE/NGL
- [3] Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 października 2020 r. sygn. akt K 1/20, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20210000175>, dostęp: 05.05.2021 r.
- [4] Posłowie związani z EPP chcieli przygotować osobną rezolucję, koncentrując się na aspekcie praworządności wyroku, ostatecznie postanowili poprzeć propozycję pozostałych ugrupowań.
- [5] Art. 3 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/pl/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN>, dostęp: 05.01.2021.
- [6] Art. 4, ust. 2 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/pl/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN>, dostęp: 05.01.2021.
- [7] J. Barcz, M. Górka, A. Wyrozumska, *Instytucje i prawo Unii Europejskiej. Podręcznik dla kierunków zarządzania i administracji*, LexisNexis, wyd. 2, Warszawa, 2012, s. 100.

- [8] Informacje o operacjonalizacji znajdują się w dalszej części artykułu, w części „Metodologia”.
- [9] J. Kulska, *Powstanie i rozwój instytucjonalny*, [w:] *Parlament Europejski w strukturze instytucjonalnej i politycznej Unii Europejskiej*, red. K. Zuba, B. Choroś, Uniwersytet Opolski, Opole 2019, s.149.
- [10] A. Kreppel, *The European Parliament and Supranational Party System*, Cambridge University Press, Cambridge 2001, s. 189.
- [11] P. Wiśniewska, *Relacje pomiędzy partiami na poziomie europejskim a grupami politycznymi*, [w:] *Parlament Europejski w strukturach...*, s.189.
- [12] M. Molendowska, *Chrześcijańska demokracja w europejskim procesie integracji*, Wydawnictwo Naukowe Grado, Toruń 2011, s. 17.
- [13] EPP Group, <https://www.eppgroup.eu/pl/nasze-zalozenia/misja-wartosci>, [dostęp: 10.01.2021].
- [14] P. Wiśniewska, *Federacyjne koncepcje integracji europejskiej w programach wybranych partii na poziomie europejskim*, Wydawnictwo Księgarnia Akademicka, Kraków 2020.
- [15] S&D Groupe, <https://www.socialistsanddemocrats.eu/pl/what-we-stand-for/our-progressive-vision/our-campaigns>, dostęp: 10.01.2021.
- [16] Stuttgart Declaration, https://www.aldeparty.eu/stuttgart_declaration_1976, dostęp: 10.01.2021.
- [17] Greens-EFA, <https://www.greens-efa.eu/en/our-priorities/>, dostęp: 10.01.2021.
- [18] *Another Europe is Possible*, <https://www.guengl.eu/european-parliament-election-2019/>, dostęp: 10.01.2021.
- [19] About the Group, <https://www.guengl.eu/about-the-group/>, dostęp: 10.01.2021.
- [20] P. Wiśniewska, *Współpraca eurodeputowanych w ramach grupy politycznej Europejskich Konserwatystów i Reformatorów*, w: „Przegląd Europejski”, tom 2020, nr 1, s.
- [21] Priorytety grup politycznych w PE: Europejscy Konserwatyści i Reformatorzy, <https://www.europarl.europa.eu/news/pl/headlines/eu-affairs/20190712STO56964/priorytety-grup-politycznych-w-pe-europejscy-konserwatysty-i-reformatorzy>, dostęp:10.01.2021.
- [22] Statutes of the Identity and Democracy (ID) Group in the European Parliament, s. 5.

- [23] M. Kościelniak, *Transformacja i aborcja. Genealogia „kompromisu aborcyjnego”*, „Widok. Teorie i Praktyki Kultury Wizualnej”, 2020, nr 27, s. 11.
- [24] I. Desperak, *Antykoncepcja, aborcja i eutanazja o upolitycznieniu praw reprodukcyjnych w Polsce*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Sociologica”, nr 30, 2003, s. 194.
- [25] M. Chmielewska, M. Druciarek, I. Przybysz, *Czarny Protest. W stronę nowego „kompromisu aborcyjnego”*, Instytut Spraw Publicznych, Obserwatorium Równości Płci, Warszawa, 2017, s. 6.
- [26] M. Bartoszewicz, *Walka propagandowa na Facebooku. Analiza jakościowa zawartości postów opublikowanych przez Prawo i Sprawiedliwość oraz Platformę Obywatelską w okresie tzw. Czarnego Protestu*, [w:] *Memy czyli życie społeczne w czasach kultury obrazu*, red. T. Gackowski, K. Brylska, M. Patera, Seria Media początku XXI wieku, tom 2, Wydział Dziennikarstwa Informacji i Bibliologii Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2017.
- [27] Ustawa z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19930170078/U/D19930078Lj.pdf>, dostęp: 11.01.2021.
- [28] Tamże, dostęp: 11.01.2021.
- [29] Art. 2 TUE, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A12012M%2FTXT>, dostęp: 11.01.2021.
- [30] Definicja praw człowieka, <https://amnesty.org.pl/co-robimy/prawa-czlowieka/>, dostęp: 12.01.2021.
- [31] Amnesty International, <https://amnesty.org.pl/kampanie/moje-cialo-a-prawa-czlowieka/>, dostęp: 12.01.2021.
- [32] E. Łukacjewska, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/CRE-9-2020-11-25-ITM-012_EN.html dostęp: 12.01.2021.
- [33] E. Łukacjewska, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/CRE-9-2020-11-25-ITM-012_EN.html dostęp: 12.01.2021.
- [34] J. Wiśniewska, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/CRE-9-2020-11-25-ITM-012_EN.html dostęp: 12.01.2021.
- [35] J. Wiśniewska, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/CRE-9-2020-11-25-ITM-012_EN.html dostęp: 12.01.2021.

- [36] J. Wiśniewska, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/CRE-9-2020-11-25-ITM-012_EN.html dostęp: 12.01.2021.
- [37] E. Kruk, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/CRE-9-2020-11-25-ITM-012_EN.html dostęp: 12.01.2021.
- [38] Art. 2 Traktu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/pl/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN>, dostęp: 05.01.2021.
- [39] Wyrok Trybunału Konstytucyjnego K 18/04 z dnia 11 maja 2005 roku, <https://sip.lex.pl/orzeczenia-i-pisma-urzedowe/orzeczenia-sadow/k-18-04-wyrok-trybunalu-konstytucyjnego-520249198>, dostęp: 05.05.2021.
- [40] F. Fitzgerald, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/CRE-9-2020-11-25-ITM-012_EN.html, dostęp: 13.01.2021.
- [41] I. G. Pérez, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/CRE-9-2020-11-25-ITM-012_EN.html, dostęp: 13.01.2021.
- [42] Koszulki mieli na sobie m. in. Robert Biedroń (S&D), I.G. Perez (S&D), E.R. Palop (GUE/NGL), T. Reintke(GREEN/ALE), M. Björk (GUE/NGL).
- [43] Głosowanie imienne z dnia 26.11.2020, <http://epfacebook.eu/qvk7>.

BRUSSEL DISCOURSE ABOUT POLISH ABORTION. HOW MEPS CREATING THE LANGUAGE OF POLITICAL DEBATES IN THE EUROPEAN PARLIAMENT

ENGLISH SUMMARY

Analyzing the statements of MEPs during the debate in European Parliament on the abortion law in Poland, the author tries to find the answers to the following research questions: What discourse was presented by MEPs during the debate on the right to abortion in Poland? How does belonging to the political group affect the discourse used by MEPs during the parliamentary debate? What other topics have been moved during the debate about the legality of abortion in Poland? For this purpose, analyzing 24 statements of MPs who spoke during the debate in the European Parliament in Strasbourg

Keywords: resolution, European Parliament, MEPs, abortion

Paula Wiśniewska

Katedra Studiów Europejskich
Uniwersytet Wrocławski

foto. Tomasz Walków

nr ORCID 0000-0001-7664-8522

Doktor nauk o polityce i administracji, adiunkt w Katedrze Studiów Europejskich w Zakładzie Europejskich Procesów Politycznych. Kierowniczka i wykonawczyni w projektach finansowanych z Narodowego Centrum Nauki i Horyzont 2020. Zainteresowania naukowe: partie europejskie, system polityczny Unii Europejskiej, funkcjonowanie PE, polskie partie polityczne. Członkini Team Europe działającym przy Komisji Europejskiej w Polsce.